

№. 126.

ANALYSIS ET DEBITIATIS
METROLOGIA

DEBITIUM IN ANNO 1711
DEBITIUM IN ANNO 1712
DEBITIUM IN ANNO 1713
DEBITIUM IN ANNO 1714
DEBITIUM IN ANNO 1715
DEBITIUM IN ANNO 1716
DEBITIUM IN ANNO 1717
DEBITIUM IN ANNO 1718
DEBITIUM IN ANNO 1719
DEBITIUM IN ANNO 1720

ANNO 1721
ANNO 1722
ANNO 1723
ANNO 1724
ANNO 1725
ANNO 1726
ANNO 1727
ANNO 1728
ANNO 1729
ANNO 1730

ANNO 1731
ANNO 1732
ANNO 1733
ANNO 1734
ANNO 1735
ANNO 1736
ANNO 1737
ANNO 1738
ANNO 1739
ANNO 1740

1711
1712

LAXITATIS ET DEBILITATIS
AETIOLOGIA.

DISSERTATIO IN AVGVRALIS MEDICA
QVAM
CONSENSV ET AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
PRO GRADV DOCTORIS
RITE CONSEQVENDO
SINE PRAESIDE
QVAE EST

SERENISS. ELECTORIS SAXON. GRATIA

D. XXI. NOVEMBR. A. R. S. MDCCCXCIV
H. L. Q. C.

PUBLICICE DEFENDET

CAROLVS FRIDERICVS TEMPEL

VITEBERGENSIS

MEDICINAE CANDIDATVS, PRAEFECTVRAE LIEBENWERDENSIS
ET MVEHLBERGENSIS PHYSICVS DESIGNATVS.

VITEBERGAE

LITTERIS CAROLI CHRISTIANI DÜRRII.

LAXITATIS ET DEBILITATIS
AETIOLOGIA.

DISSERTATIO IN ACADEMIA MEDICA
SAXONICA
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
PRO GRADU DOCTORIS

RITE CONSERVANDO
S. I. N. E. P. R. A. S. I. D. E.

SERENISS. ELECTORIS SAXONIAE GRATIA

D. XXI. NOVEMBR. A. R. S. CXCIGCXXIV
M. D. C.

CAROLVS FRIDERICVS TEMPEL
VITBERGENSIS

MEDICINAE CANDIDATUS, PRAELECTOR LIBERWIPERDENSIS
ET MUEHLBERGENSIS PHYSICVS DESIGNATVS

VITBERGAE
LITTERIS CAROLI CHRISTIANI HERZII

INCLVTAE

ACADEMIAE VITEBERGENSIS

RECTORI MAGNIFICO

RELIQVISQVE

VIRIS

SVMME VENERABILIBVS ILLVSTRIBVS IVRIVM-

CONSVLTISSIMIS EXPERIENTISSIMIS

EXCELLENTISSIMIS

OMNIVM ORDINVM

PROFESSORIBVS ET DOCTORIBVS

FAVTOIBVS ET PATRONIS

DEI SEMERITISSIMIS

INCLVTE
SPECIMEN HOC ACADEMICVM

RECTORI MAGNIFICO

IN
GRATI ANIMI TESTIMONIUM

RELIGIOSE
D. D. D.

SVNTE VENERABILIBVS HVIVSIVS
TANTORVM NOMINVM

CONSULTISSIMIS EXPERIENTISSIMIS

EXCELLENTISSIMIS

OMNIVM ORDINVM

PROFESSORIBVS ET DOCTORIBVS

AVTORIBVS ET PATRONIS
ADDICTISSIMVS CVLTOR

CAROLVS FRIDERICVS TEMPEL

LAXITATIS ET DEBILITATIS
AETIOLOGIA.

§. I.

Instituti ratio.

Cogitanti mihi saepius de argumento, non plane indigno, quod in specimine academico propositum, eruditorum examini subiceretur, variae in mentem venire res, e medicina peritae, quae vberissimam scribendi copiam suppeditarent. Medicinam vero practicam in posterum facturus, eiusmodi argumentum potissimum eligendum putavi, in quo pertractando speciem edere possem dexteritatis qualiscunque, in observandis diiudicandisque morboris corporis humani affectionibus, mihi comparatae. Perpendens igitur animo paulo attentiori

.II. 2

A 2

varias,

varias, quibus pertinacius vexantur mortales, aegrotationes, quae, omnem medicorum operam, omniaque, vel praestantissima medicamenta saepe eludentes, insanabiles fere videntur, non potuit non maiori attentione digna mihi videri tot hominum, omnium aetatum, omniumque fere ordinum imbecillitas, robor a maioribus acceptum in dies magis magisque evanescere, quemque facile convincens. Ubicumque enim circumtuleris oculos, nusquam fere, ut de nostris tantum loquar maioribus, robusta illa inuenies, quae Tacitus laudat, germanorum corpora, sed potius ingentem hominum numerum, praecipue ex optimatibus, miseram viuere vitam conspicies, plenam molestiis corporis infirmi. Quod robor corporis imminutum, laxitatis debilitatisque nomine insigniendum, omnes corporis functiones turbans, non tantum causa est multorum morborum, vitaeque terminum praeter naturam accelerans, causa primaria est appellanda, mortis, tot iuuenum puellarumque praematurae, sed etiam omnium morborum indolem pessime mutans, ipsorum curationi semper obest, speratosque a remediis effectus redardat. Quotiescunque igitur eiusmodi laxos atque debiles homines conspexi, varia saepe frustra tentantes medicamenta, a roborandi virtute appellata, coepi egomet mecum cogitare de causis morbi huius nostrae aetate tam late serpentis, cum harum accurata cognitio medicum ab empirico tantum distinguat, cumque iis modo tollendis sanior medicina in sanandis corporibus aegrotis debeat esse occupata, atque inde factum est, ut mecum constituerem, speciminis academici loco proponere *aetiologiam laxitatis et debilitatis*. In quo argumento prosequendo sic versabor, ut praemissa laxitatis et debilitatis notione, primum in vtriusque morbi causam proximam, deinde in praedisponentes inquiram, tandemque occasionales plurimas tangam.

Laxitatis et debilitatis notio.

Cum saepissime eundem hominem et laxitate et debilitate affectum conspiciamus, factum esse videtur, ut discrimine inter vtrumque morbum neglecto, varii autores vtraque voce synonymica vtantur significatione, sicut GAVBIVS ^{a)} qui *cohaerentia*, inquit, *duobus modis peccat, imminutione vel excessu: haec rigiditas illa debilitas vocatur; et alio loco: ^{b)} debilitas itaque dicitur materiae solidum componentis visus in cohaesionem tam paruus, ut ferre motus nequeat, quos vitae ac sanitatis munia exigunt, quin nimis cedat. Paulo post vero: ^{c)} laxum flaccidum in partibus mollibus, quae vi minore ultra modum se extendi, disforqueri, aut dilatari patiuntur, occurrere dicit. Eadem vero debilitati tribuit, paragrapho antecedenti: ^{d)} debile, dicens, vi maiori adum, aut salua cohaesione nimis distrahitur, recursu impar, aut ruptum plane dissoluitur. Eandem quoque sententiam est secutus BEYR ^{e)} in singulari dissertatione. Cum vero hac ratione, dum seilicet omnia ad cohaesionem imminutam redeunt, vis neruorum imminuta, vulgo robur vitale, a robore elastico, viribus corporis nostri plane diuersis, haud discernatur, vtrumque et laxitatis et debilitatis statum cum LVDWIGIO ^{f)} a se inuicem distinguendum esse puto, cum vterque et sede, et ex parte symptomatibus et causis diuersus sit.*

A 3

^{a)} GAVBII institutiones Pathol. Medicinal. editae ab Ackermanno, Norimb.

1787. §. 152.

^{b)} IDEM §. 157.

^{c)} IDEM §. 160.

^{d)} IDEM §. 159.

^{e)} I. I. BEYR diss. de laxa corporis compage, morbo nostris hominibus familiaris. Ienae, 1789.

^{f)} C. G. LVDWIG institut. pathol. §. 51 et 53.

In definienda vero laxitate ad primarias quas sensibus percipere possumus, solida omnia componentes partes, fibras scilicet respiciendum est, e quarum dispositione vniuersi corporis conditio pendet. Laxitatem igitur breuiter dico elasticitatem imminutam, siue statum corporis, quo fibrae eius plus cedunt, quam saluis actionibus debent. Omnes fibrae partium solidarum molliorum sic mutari possunt, (in ossibus enim ille status efficit flexilitatem) eumque statum habitum corporis laxum non male dixeris, interdum vero quaedam modo partes laxitate laborant, et hinc vel vniuersalem vel particularem constituit morbum. Neque negligendum discrimen inter idiopathicam, quae morbum per se constituit et symptomaticam, oriendam ex morbi alius vehementia. Naturalis quoque a morbosa est discernenda, quarum prior ad incrementum infantum tenellorum imo et foetus necessaria, ad ipsam eorum sanitatem pertinet, posterior vero actiones corporis laedit, ideoque obiectum sola constituit huius libelli. Quodsi vero vniuersum corpus laxitate vniuersali laborat, habitus eius flaccidus et succulentus reperitur, mollisque sentitur tactu, omnium musculorum motus cito lassitudinem inducit, pulsus plerumque est mollis, interdum debilis, omnesque corporis functiones cum lentore peraguntur. Hoc vero vitio non tantum corpora spongiosa verum etiam gracilia possunt laborare. In particulari laxitate singularum modo corporis partium robur elasticum praecipue imminutum apparet. Vix tamen aliqua corporis pars, praecipue viscus, diu laxitate laborare potest, aliis omnibus saluis. Exemplo esse potest primarum viarum laxitas, quae digestionem laedit, et tecum statimque accumulationem occasionem praebet. Sic quoque ligamenta vteri interdum laxa reperiuntur, et vterus procidit, genitalia virorum laxa, functionibus suis vel male vel plane non praesse possunt. Pulmonum laxitas, eo praecipue conspicua, quod sanguis

sanguis ex pulmonibus, vasis eorum haud ruptis, per os eicitur, vltimis eorum vasis nimium extensis, saepius obseruari potest. Haec vero sufficiant ad illustrandam laxitatem particularem. Summum tantum laxitatis gradum adhuc commemorare iuuat, qui tantus esse potest, vt impressiones in corpore factae diu remaneant, antequam ad pristinum ambitum resiliunt.

Ab hoc morbofo corporis statu vere differt debilitas, affectio, non omnium partium solidarum molliorum, sed solummodo neruorum. Praeter vim enim partium solidarum elasticam, vitalem vim ipsis quoque competere, a neruis eorumque fluido deriuandam, quae corpori vniuerso conciliat vigorem, quaeque varie se exserens, et irritabilitatem et sensibilitatem parit, physiologia docet. Quemadmodum vero haec neruorum vis potest augeri, quem statum vim vitalem auctam appellant, sic quoque eandem saepius imminui, obseruationibus innumeris confirmata docet experientia, isque ipse status corporis dicitur debilitas. Cum vero structura atque indoles neruorum nondum certis possit euinci argumentis, aliam huius mutationis notionem exhibere forte non possumus, nisi ex effectu, ex quo debilitatem languorem motus vitalis appellamus. Haec debilitatem vere differre a laxitate supra commemorata, luculenter ex eo patere mihi videtur, quod non laxa solum corpora, verum etiam rigida eadem saepius laborant, in qua re mecum consentientem habeo LVDWIGIVM,^{g)} quippe qui, *videmus enim, inquit, ea corpora, in quibus nifus solidorum sat validus est, quibus ideoque non robur tantum*

^{g)} C. G. LVDWIG progr. de debilitate corporum, curationem morborum impediende, Lips. 1758. pag. 7. Idem in antecedentibus laxitatis et debilitatis discrimen sulsus explicat.

naturale, sed rigiditatem quoque adscribere possumus, a gravissimis morbis subito, et sine eo, quod laxitas fibrarum simul inducatur, debilitari: porro etiam cognoscimus, corpora senilia et macilentia, in quibus omnia rigiditatis inducendae indicia occurrunt, a fluido nervo vel deficiente, vel minus agili, vel in influxu suo impedito, ita debilitari, ut rigiditatem eodem modo, ut laxitatem, tanquam sociam debilitatis causam, adsumere queamus. Cum interdum totius corporis nervi vigore suo destituantur, interdum partis cuiusdam, cum laxitate habet id commune, ut in vniuersalem et particularem diuidenda sit. Quemadmodum prior, omnes nervorum functiones plus minusue turbans, ex actionibus vitalibus laesis, pulsū puta debili, molli, paruo ac vacuo potissimum cognoscitur: sic posterior, nervorum vim partium singularum labefactans, aliis signis simul sumtis, vitali vi imminuta partis se prodit. Eiusmodi itaque pars externa, vel physico vel mechanico stimulo irritata, neque rubet neque tumet, et si quod sensuum instrumentum est debilitatum, impressiones factae vel imperfecte vel plane non cum animo communicantur. Oculi ergo, aures, integumenta communia, lingua, prae reliquis corporis partibus eiusmodi debilitate laborare possunt. Eadem debilitas, cum vel continuo praesens sit, a parentibus accepta siue per causas occasionales sensim generata, vel alios morbos siue comitetur siue sequatur, in idiopathicam et symptomaticam est diuidenda.

§. III.

Laxitatis et debilitatis causa proxima.

Cum in eruendis diiudicandisque morborum causis pluri-
mi medicorum celeberrimorum ordinem sequantur, quo eas
diuidunt in proximas, praedisponentes et occasionales, eadem
ratione

ratione causas laxitatis et debilitatis diuidere, eodemque ordine pertractare, optimum mihi visum est. Primum itaque de causa proxima vtriusque morbi. Causa, cum sit vis, quae effectum producere potest, morbi causam quoque in genere definiendam esse existimo per vim, quae morbosam mutationem in corpore efficere potest. Proxima itaque causa est ea, quae immediate morbi existentiam parit, tam arcte cum eo coniuncta, vt ea absente idem morbus existere non possit. Quam vero haec in sanandis morbis tanti est momenti medico, cum ea sublata morbus quoque cessat, vt eam in omnibus morbis praecipue eruendam esse, omnes certe medici vno ore contendunt, tam occulta tamen saepe est atque abscondita, in intimis naturae recessibus latens, vt de multorum morborum causa proxima adhuc sub iudice lis sit. Idem fere valet in laxitatis et debilitatis causa proxima explicanda. Quemadmodum vero in laxitate definienda ad primarias solidorum partes, quatenus sensu eorum compositionem attingere possumus, fibras scilicet est respiciendum; ita in eruenda causa eius proxima ad ipsas partes fibrarum elementares redeundum est. Cum ergo laxitatem statum appellauerim, quo fibrae corporis plus cedunt, quam debent, principium, ipsarum cohaesionem et elasticitatem augens deesse, necesse est. Causa itaque laxitatis proxima mihi videtur esse defectus elementi terrei, glutinae interposito iuncti, cuius locum occupant fluidae partes, et sic cohaesio necessario imminuitur.

In maiores vero incurrimus difficultates, si quid de causa proxima debilitatis, non dicam certi, sed probabilis modo affirmare volumus. Cum tamen omnes neruorum functiones, consentientibus celeberrimis medicis, a fluido ipsi proprio, pendeanr, debilitatis proxima causa vel in defectu vel in motu impedito fluidi neruei ponenda videtur. Quodli ex analogia

B

aliorum

aliorum humorum corporis concludere liceret, mala forte mixtio s. cacochymia fluidi neruei, ratione forte haud plane improbabili pro causa proxima debilitatis assumenda esset, cui sententiae praecipue fauere videtur subitanea virium vitae intimutio, a variis miasmatis oriunda.

§. IV.

Causae praedisponentes laxitatis et debilitatis.

Causae praedisponentes, remotae quoque internae dictae, in ipso corpore nostro latent, et illud aprum reddunt ad morbos. Causarum itaque praedisponentium laxitatis et debilitatis primariae fere, in primis staminibus a parentibus acceptis quaerenda est. Quicquid enim de morbis haereditariis statuamus, experientia tamen et rationes satis probabiles docent, parentes infirmos non, nisi infirmos infantes generare. Ipsa enim materia nutriens, quam mater infirma praebet foetui, inepta est, quae ipsum in utero bene alere possit, idemque valet de spermate patris imbecillis, ouulum primis diebus sustinente. Humores porro nimis tenues, temperamento praecipue sanguineo proprii, ipsaque lympa iusto tenuior, variaeque corporis conditiones, quae bonam nutritionem impediunt, difficile saepius indagandae, v. c. obstructions glandularum melaeraicarum, in infantibus saepius obuiarum, aliaque, vtriusque morbi causis praedisponentibus annumerandae sunt. Ipsum quoque corporis incrementum nimis acceleratum ad laxitatem aequae ac debilitatem disponit. ^{h)} Tanta enim natura

^{h)} C. G. LUDWIG diss. de celeri corporum incremento, causa debilitatis in morbis. Lips. 1760.

natura in elongandis fibris facit impensam succorum ad nutriendum aptorum, ut non habeat, unde et robori vitali et elastico bene prospiciat. Neque vero solum humorum tenuitatem atque defectus, verum etiam abundantiam eorum et spissitudo, in adulta praecipue aetate ad laxitatem et debilitatem disponunt. Sanguinis igitur exsuperantia, plethora vera appellata, nimium vasa extendendo, humorumque spissa indoles, cacochymia spissa vulgo dicta, materiae nutrientis bonam praeparationem et appositionem impediendo, ad utrumque morbum sensim corpus praeparant. Praecipue vero lymphae nutritivae nimia vbertas, quae pinguedinem obesitatemque *) procreat, quam maxime infesta est. Fibrarum enim interstitia, per ipsas functiones corporis facta, quibus reparandis nutritionis opus consistit, non lympham tunc replentur, in fibrae naturam, ipsius corporis viribus mutandam, sed pinguedine modo resarciuntur, unde compages earum maxime laxa sensim redditur. Cum causae remotae externae, saepius agendo, dispositionem quandam in corpore efficere possint, adeoque in internas mutari, nonnulli medici externas quasdam causas ad praedisponentes referunt, quorsum praecipue pertinet educatio tenellorum infantum mollis. Ordinem vero supra constitutum secuturus, omnes causas externas occasionalibus annuero.

§. V.

Causae occasionales laxitatis.

Cum causae morborum occasionales siue remotae externae omnes eae sint appellandae, quae externe in corpus agendo,

B 2

*) C. G. LUDWIG progr. de celeri obesitate, causa debilitatis in morbis. Lips. 1760.

ibid.

agendo, causis praedisponentibus non modo originem praebent, sed etiam, iisdem accedentes, causam proximam excitant, adeoque morbo semper praecedunt, facile patet, tantum earum agmen fore, quae ad laxitatem et debilitatem sensum corpus ducere possunt, ut omnes ac singulas allegare et uberius exponere, vix limites huius libelli patiantur. Omnes enim res, externae corpori applicatae, vel in illud ingestae, mutationesque variae, potentia praeditae, solidis fluidisque partibus eiusmodi conditionem conciliandi, actiones corporis aliquo tantum modo laedentem, huc referri debent. Gravissimi autem sunt momenti eadem, medicis aequae ac omnibus, qui valetudinem suam curae cordique habent, propterea, quod non solum praedisponentes causae, vel plane non generantur, vel iam in corpore absconditae, inertes latent, ipsaque causa proxima excitari plane nequit, iis remotis, sed, quod etiam saepissime in potestate humana positae, haud raro evitari possunt. Ut vero ordine quodam hanc causarum occasionalium gregem proponere possim, in classes quasdam eas dividere lubet. Quanquam vero omnes causae occasionales, quae laxitati fauent, ad debilitatem quoque sensum ducunt, et vice versa, aliae tamen sunt, quae laxitatem praecipue, aliae, quae debilitatem ab initio procreant, sigillatim igitur considerandae. Primo igitur, quae laxitati occasionem praebent, videamus. Harum vero primo loco ponendae sunt, omnes eae, quibus bona digestio et nutritio impeditur. Cum vero in nutriendo corpore eo respiciendum sit, ut non modo per actiones amissum restituatur, sed etiam, ut crescenti corpori plus praebatur, quam per ipsas corporis actiones consumtum et dissipatum fuit, facile patet, defectum sufficientis copiae alimentorum, cuilibet corpori, praecipue vero illi, cuius incrementum nondum est absolutum, sensum laxitatem fibrarum inducere. Male ergo consulunt parentes infantibus, qui omnia ex suo viuendi

viuendi genere ponderantes, tam parcam ipsis praebent alimonia-
 nam, quam ipsi, propter ventriculi forte infirmitatem, ferre
 possunt. Quomodo vero inopiam alimentorum, ita
 quoque abutum ciborum ac potulentorum, et ratione quan-
 titatis et qualitatibus huc referre debemus. Primis autem viis
 adhuc saluis, nimia ciborum potulentorumque, praecipue
 valde nutrientium, copia, pinguedinem, et cacochymiam ob-
 esam efficit, causam laxitatis praedisponentem. Plerumque
 tamen, qui ventriculum cibis potulentisque, praecipue calidis
 aquosis, nimis refertiunt, ipsum extendunt atque relaxant, et
 digestionis humores inertes reddunt. Laesa sic digestionem,
 nutritio quoque male succedit, et tandem totum corpus corrup-
 pitur. Optimus denique, et iusta copia assumtus victus, bene
 corpus nutrire nequit, nisi per eius motum muscularem omnia
 organa sollicitantur, quo cruda elaborentur, superflua elimi-
 nentur, vtiliaque retenta apponantur. Quantum ergo ex vita
 otiosa, sedentaria, vniuersi corporis compages relaxetur, ex
 dictis non modo apparere arbitror, sed etiam experientia quo-
 tidiana, obseruationibusque clarissimorum medicorum confir-
 marur. Plerumque etiam vitae otiosae ad quietem, somno nimium
 indulgent, ab ipsis languentibus viribus ad eum inuitati. At,
 vehementer falluntur, qui sperant, fore, vt sic nouas vires col-
 ligant. Somnus enim nimium protractus, partim omnes fibras
 relaxat, variorumque humorum accumulationi, ipsique obeli-
 tati occasionem praebet, partim humores inspissat, ideoque
 RICHTERO *) iudice totum corpus frigidum, laxum, iners,
 ponderosum, imo apoplexiae obnoxium reddit. Cum ta-
 men vitam hanc otiosam plura plerumque vita comitentur,

B 3

gene-

*) G. O. RICHTERI prolus. de salutaris somni mensura et tempore, in Opus-
 eius, Tom. III. p. 239.

generatim in vita molli¹⁾ laxitatis causam praecipuam ac fere principem inueniri, contendere possumus. Huic enim dediti, omnes corporis et animi labores intentionesque sedulo fugientes, corpusque conclauium, vestimentorum stragulorumque calore nimio defatigantes, in eo quoque peccant, quod alimentis nimium curiose electis, eupeptis quidem, minus tamen vires digestionis exercentibus, ventriculi toriusque tandem corporis robur imminuunt ac perdunt. Tantum enim adest, ut vires corporis nostri, raro vel nunquam intenzi, maiorem acquirant vigorem, ut potius sub perpetua quiete fatiscant. Quodsi vero hoc vitae genus adultorum corpora citius tardiusue tantopere relaxat, maius certe detrimentum infantes experientur ex molli educatione. Quemadmodum enim omnes diaetae errores grauiores plus nocent infanti tenello, quam adulto homini; ita quoque mollem educationem in praecipuis ponendam esse causis laxitatis istius vniuersalis, ex his hominibus patet, qui a paruulo seueriori disciplina cultuque vitae aspero vsi sunt, et plerumque robusto gaudent corpore. Eandem vero vel indies magis auctum iri, tam diu verendum est, quam parentes in tramite coepto infantes educandi, per haereditatem quasi accepto, pergere, non dubitabant. Cum calor omnia corpora extendat, ipsum quoque corpus nostrum extendit, volumen non modo solidarum, sed etiam fluidarum partium augens, quae ipsae, fibras calore quasi emollitas, relaxant. Praeter conclauium ergo, stragulorum vestiumque calorem, iam commemoratum, silentio quoque non est praetercundus calor aeris atmosphaerici, quippe qui valde auctus, non solum dictos modo caloris effectus edit, sed etiam praecipue ventri-

1) C. G. LUDWIG progr. de vita molli; causa debilitatis in morbis, Lips.
1761.

ventriculi robur infringendo; sudoribusque corpus emacian-
do, maxime laxitati fauet. Quod idem experientia probat,
aestate enim summa lente ventriculus assumpta plerumque co-
quit alimentum. Quo magis denique omnis abdominis violenta
compressio, motum peristalticum intestinorum impediens, di-
gestionem et nutritionem turbat, eo magis tam eiusmodi cor-
poris situs, quo abdominis viscera valde comprimuntur, quam
omne vestimentorum genus, quo cavitas abdominalis arctius
constringitur, quorum praecipue pertinent feminarum tho-
races, ad generandam laxitatem haud exiguum conferent
symbolam.

Altera causarum occasionalium, laxitati fauentium classis
in iactura humorum laudabilium nimia, posita est, quos ab
excrementitiis siue illaudabilibus discernunt medici, cosque
subintelligunt, qui in corporis vilitatem adhuc retinendi atque
conuertendi sunt. Maximi momenti sanguinem hic esse, fa-
cile concedet, qui perpendit, quantae sint in vniuersa oecono-
mia animali sanguinis partes, e quo omnes solidas et fluidas
partes reparari, cuiusque ideo qualitate et quantitate omnium
reliquorum humorum aequae ac solidorum, conditionem pen-
dere, indefessum physiologorum studium indagauit. Istius
itaque humoris materiam ipsam nutritiam perpetuo vehentis,
iacturam immoderatam quamlibet, haemorrhagiae nomine
vulgo insignitam, laxitati occasionem praebere, ex dictis satis
patere arbitror. Eiusmodi sanguinis effluuia nimium aucta,
sicut natura ipsa interdum excitat, prudentis medici opera
nonnunquam coercenda; quod fieri videmus in fluxu men-
struo, haemorrhoidali, haemoptosi, ipsisque haemorrhagiis sic
dictis criticis; ita artificiosis sanguinis euacuationibus, venae-
sectione puta prophylactica, haud raro ex sola consuetudine
instituta, insignis huius humoris vitalis copia imprudenter
saepe

saepe profunditur. Huc statim supponendae sunt aliae, quae humores bonos magna in copia eripiunt corpori, causae mor- bificae, grauiditas scilicet, cum ea coniunctum foetum exclu- dendi negotium, et lactatio. Insignem materiae nutrientis ia- cturam, in foetus incrementum impendendae, immoderatum- que cum partu saepius coniunctum sanguinis effluuium, ad causas referri debere occasionales laxitatis efficacissimas, qui dubitet, profecto reperiam neminem. Idem valet de lacta- tione. Salutaris profecto effectus in vniuersam corporis oeco- nomiam ex ea redundat, expositus quondam ab Exper. NURN- BERGERO ^{m)} in singularibus dissertationibus. Attamen, quan- tum humorum laudabilium perdat, ea diutius protracta, fe- minae interdum, praecipue teneriores, trilli probant expe- rientia, quae nimium matris officio obtemperantes, tabe non- nunquam consumuntur, ex nimia humorum lymphaticorum iactura oriunda. Praecipuum quoque occupat locum in causis laxitatis occasionalibus veneris abusus, siue ratione a natura ipsa praescripta quasi, siue praeter ipsam exerceatur. Quemad- modum enim masturbaciones florem iuuentutis vtriusque sexus saepius iam corrupisse, viri testantur de educatione liberum meritissimi; ita quoque omnem frequentiore amplexum vtriusque sexum, praecipue tamen masculinum, exhaurire, certum est, profusa nimia spermatis copia, liquoris scilicet, ex mera fere lymphā compositi, immo ipso forte fluido ner- uo imbuti. Quod ipsum pulchre VIRGILIUS ⁿ⁾ confirmat, canens:

Sed non vlla magis vires industria firmat,

Quam Venorem et coeci stimulos auertere amoris.

Expe-

^{m)} C. F. NURNBERGERI Excell. praeceptoris optimi dissert. II. de iusta foeminarum lactatione, magno sanitatis praesidio. Viteb. 1786—87.

ⁿ⁾ VIRGILII. Georg. III. 209.

Experientia quoque satis superque docemur, homines, veni nimium litantes, corpore non modo, sed et animo facpius hebetare. Neque silentio praetereunda est excretio salivae, humoris, multum lymphae continentis, cuius inconsultam et temerariam abusu fumi tabaci excitatam excretionem haud impune ferunt tot iuvenes immaturi. In ea enim aetate, in qua supremam quasi manum imponit natura, operi inchoato perficiendo, omnes, quos corpus comparare potest, humores lymphatici, ad corpus firmandum sunt impendendi, neque alia ratione, nisi motu et labore, modico tamen, consumendi. Interdum quoque medicamenta, perperam praecipue applicata, causam constituunt laxitatis. Neque vero loquor de medicina, quae, fibrae corporis rigidae emolliendae gratia adhibita, sanitatem ipsius restaurat, sed de ea, quae morbosam relinquit laxitatem. Huc praecipue pertinent medicamenta attenuantia, resolventia potentiora et evacuantia primarum et secundarum viarum. Priora, sicut iustam humorum cohaesionem atque densitatem imminuendo, causam praedisponentem fibrae laxae procreant, tenuitatem nempe humorum morbosam, imo et stimulo suo aucto ipsa solida nimium afficiunt; ita posteriora, praeter alia incommoda, lymphaticos humores ex intimis corporis recessibus eliciunt, atque per colatoria consueta expellunt. Huc ergo praecipue vomitoria, evacuantia per alium ²⁾, et sudorifera pertinent, ad quorum priora saepius temere confugiendo, multi ab initio primas non modo vias, officinam omnium materiae nutritis primariam, repetito stimulo defatigant, sed etiam multis humoribus ipsam lympham

²⁾ Cf. Exper. G. A. LANGGUTH b. diff. de purgatione alui frequentiori, veno magis, quam panacea. Viteb. 1751. et libellum a me ipso editam, de abusu salivae quorundam medicorum. Viteb. 1789.

lympham continentibus, inconsulto totum corpus spoliant. Omne quoque genus motus immoderati, digestionis et nutritionis negotium laedendo, sudoribusque vehementioribus provocatis laxitati posse occasionem praebere, experientia ipsa confirmatur, idque de omni labore intenso, praecipue vero de motu corporis nimis exaestuante valet. Hac ratione multos non tam equitando, quam praecipue saltando, corporis valetudinem funditus euertere videmus. Dici profecto nequit, quantum concitator nostris temporibus, saltatio, ad corporis robur imminuendum conferat, cum praeter summam vaforum ab humoribus turgentibus excitatam extensionem sudores quoque profundantur vehementi isto motu, optimos humores corpori eripientes. Ad communem vero laxitatem tot hominum efficiendam et augendam, praec omnibus fere saltationi multum esse tribuendum, ex eo praecipue patet, quod puellae, genitrices futurae sobolis, in prima saepe iuuentute corporis vires saltando ita frangunt, ut, nisi praematura morte, tamen infirmo non modo corpore poenas luant, voluptatis, cui in iuuentute nimium se dedere, sed etiam eo, quod infirmam prolem se genuisse doleant. Ab his autem, ut potius eundem plus fere, sexu sequiori, vires corporis saltando perfundare contendam, adeoque et ipsum accusandum esse sobolis infirmi causam. Agmen denique causarum laxitatis occasionalium claudant morbi. Omnes fere morbi vniuersales laxitatem efficiunt fibrarum, ratione vehementiae, qua morbis oppugnat corpus, et ratione conditionis corporis ipsius, maiorem minorem. Quod in plerisque iam ideo accidat, necesse est, quod digestionis organa laesa, parum officio suo possunt satisfacere. Citius vere corpus emacerant morbi, quorum symptomata praecipua in euacuatione aucta materiae, vel ad nutriendum ulterius elaborandae, vel lymphae ipsius, posita

sita sunt, quorsum pertinet diarrhoea, dysenteria, cholera, fluxus hepaticus, lienteria et coeliaca passio, diabetes et alij. Coctionis autem labor, euacuationesque criticae, siue crisi morbus finiatur siue lyti, magnam semper partem humorum laudabilium corpori eripiunt, vnde fit, vt morbos acutos praecipue, tanta sequatur totius corporis imbecillitas.

§. VII.

Causae occasionales debilitatis.

Propter intimum, inter omnes corporis functiones consensum, omnes causae laxitatis occasionales, debilitati quoque sensum sensumque occasionem praebent, et quaedam earum ferre simul vtrumque morbum generare videntur. Praecipue ex iis repetendae sunt eae, quae humores bonos e corpore rapiunt, vt, motus immoderatus, veneris abusus, quibus praecipue accedunt vigiliae nimis protractae, ipsaque senectus. Quemadmodum denique vitam mollem ad praecipuas laxitatis causas referendam esse, supra commemorauimus; ita eandem quoque ad debilitatem et generandam et augendam multum conferre, affirmari potest. Sunt vero aliae causae morbificae, in neruorum systema praecipuam vim exercentes, quae, quantum sicut priores, ad laxitatem tandem ducere possunt, primario tamen neruorum vim euertunt, debilitatisque ergo causae occasionales appellandae, et in physicas atque morales dispartiendae sunt. Ad priores referendae sunt omnes res, quae, neruos vel vehementi vel diu continuato afficiunt stimulo, siue grato ipsis siue ingrato. Omnia igitur, quae dolorem excitant tam vehementem, vt spasmi inde oriuntur, neruos debilitant, ipsique spasmi causam debilitatis constituunt, quod probat morbus caducus, cuius paroxysmus insignem ple-

rumque relinquit languorem neruorum. Grato quoque modo neruos vehementius concussos, debilitari, ex eo non tantum patere videtur, quod omnes corporis nostri vires diu vel vehementer intentae, tandem officio suo satisfacere cessant, verum etiam praecipue ex languore, quem debiles et praecipue venere exhausti, quemque statim concubitus subsequi, queruntur. Varia quoque sunt et medicamenta et alimenta, quae neruos stimulando debilitant. Ex ciborum copia sicut calefacta ipsaque aromata illa calida, cibis saepius iuncta, neruis valde inimica sunt; ita potentiorum spirituosorum, egregia quidem neruos excitandi virtute praedictorum, abusus, valde iis obesse, debilitatis neruorum certissima indicia, abusum hunc sequentia, trepidatio non solum artuum, functionesque variae, praecipue primarum viarum laesae, verum etiam omnes fere sensus externi hebescentes, in aprico ponunt. Quemadmodum denique venena varia, non tam actia, quam praecipue narcotica, ita neruos hebetant, et plane fere destruant, vt ad pristinum vigorem redigi saepe nulla arte possint; ita quoque medicamenta excitantia aequae, ac anodyna, intempestiue adhibita, simili ratione nocere possunt. Profus singulari quoque vi, neruos debilitandi, miasmata varia, siue materiae morbosae, pollent. Principem inter eas obtinet locum acrimonia putrida, quippe quae clam et subdole agendo, symptomata excitat, leuioris morbi speciem prae se ferentia, at, neruorum robur cito ita deprimit, vt ab efficacissimis modo remediis, et putridum remouentibus, et vim vitalem renouantibus, salus sperari possit. Ab hac vero debilitate differt languor sic dictus febrilis, paroxysmos febriles praecedens, qui solum a spasmodicis minorum vasorum deriuandus videtur.

Morales denique restant causae debilitatis occasionales adferendae. In his primo loco ponenda est nimia virium animi

in

in studiis prosequendis intentio. ^{p)} Singularibus profecto debilitatis symptomatibus, qui se perpetuo in literas abdunt, excruciantur, ex sola vita sedentaria profecto non deducendis, quod vel probant artifices, vitae sedentariae pariter saepe dediti, ac eruditi, rarius tamen hypochondriaco malo, morbo eruditorum vulgari, laborantes. Ipsum fluidum nerueum eiusmodi indefessos et continuis animi laboribus maiori in copia consumi videtur, quam corpus reparare potest. Neque vero solum sic excitata debilitas omnes actiones corporis laedit, sed etiam ipsam tandem mentem obtundere, imo melancholiae originem praebere potest. ^{q)} Quodsi vero perseverantibus animi meditationibus adulti tantopere elanguescunt, maiori profecto cum periculo infantes, quorum nervi multo sunt teneriores, ad discendum concitantur. Neque enim dubium mihi videtur, multos eruditos primum hypochondriaci mali fundamentum, causasque eius praedisponentes, nimium discendo defatigati a praeceptoribus, in pueritiae annis sibi contraxisse.

Quemadmodum vero nimium studium; ita quoque animi commotiones vehementiores omnes, diu continuatae siue repetitis vicibus agentes, maxime tamen ingratae, mira profecto efficacia omnem nervorum vigorem extinguunt. Quod etiam SANCTORIVS, monente RICHTERO, ^{r)} egregie confirmat, quippe qui *corpus*, inquit, *animo commoto, quiescens*,

C 3.

plus

- p) C. G. LUDWIG progr. de nimia animi defatigatione, causa debilitatis in morbis. Lips. 1762.
 q) RICHTERI dissert. de doctarum lucubrationum noxis, in Opuscul. eius, Vol. II. p. 183.
 r) RICHTERVS in excitata iam dissert. de somni salutaris mensura et tempore, in Op. Vol. III. p. 243.

plus perspirare et perdere, quam corpus, animò quiescente commotioni, eiusque rei rationes tam egregie ipse RICHTERVS (!) exponit, vt eiusdem verba hic repetere non dubitem. Scorsim enim inquit, de magnis animi commotionibus probe tenendum est, plus eos fatigare, quam magnos corporis motus. Hi enim nervis certarum partium, in opere constitutarum, illae toti nervorum generi vim inferunt; hi, inter consumptiones praeparant humores ad novam spirituum a somno genesin, illae consumunt tantum, non restitunt; hi abrumpi ex arbitrio possunt, ad vires quiete refocillandas, illae pergunt perenni stimulo nervos pungere, ipsaque somnum, vt medelam morbi prohibere. Ex omnibus tamen animi commotionibus, tristitia potissimum et moeror prorsus singulari pollet vi, ventriculi vires infringendi, appetitum prosterrendi, et sic digestionem tanto periclaedendi, vt uniuersum corpus praua nutritione corruptum, continuo moerore adfectum, lenta tandem morte consumatur.

Quemadmodum vero causae laxitatis et debilitatis occasionales, hucusque recensitae, nunquam forte omnes simul unum hominem laeserunt; ita quoque nunquam vni earum soli, sed pluribus simul, coniunctis viribus corpus laedentibus, et laxitatis et debilitatis, praecipue uniuersalis, tribuenda est origo.

Nid 2730

5

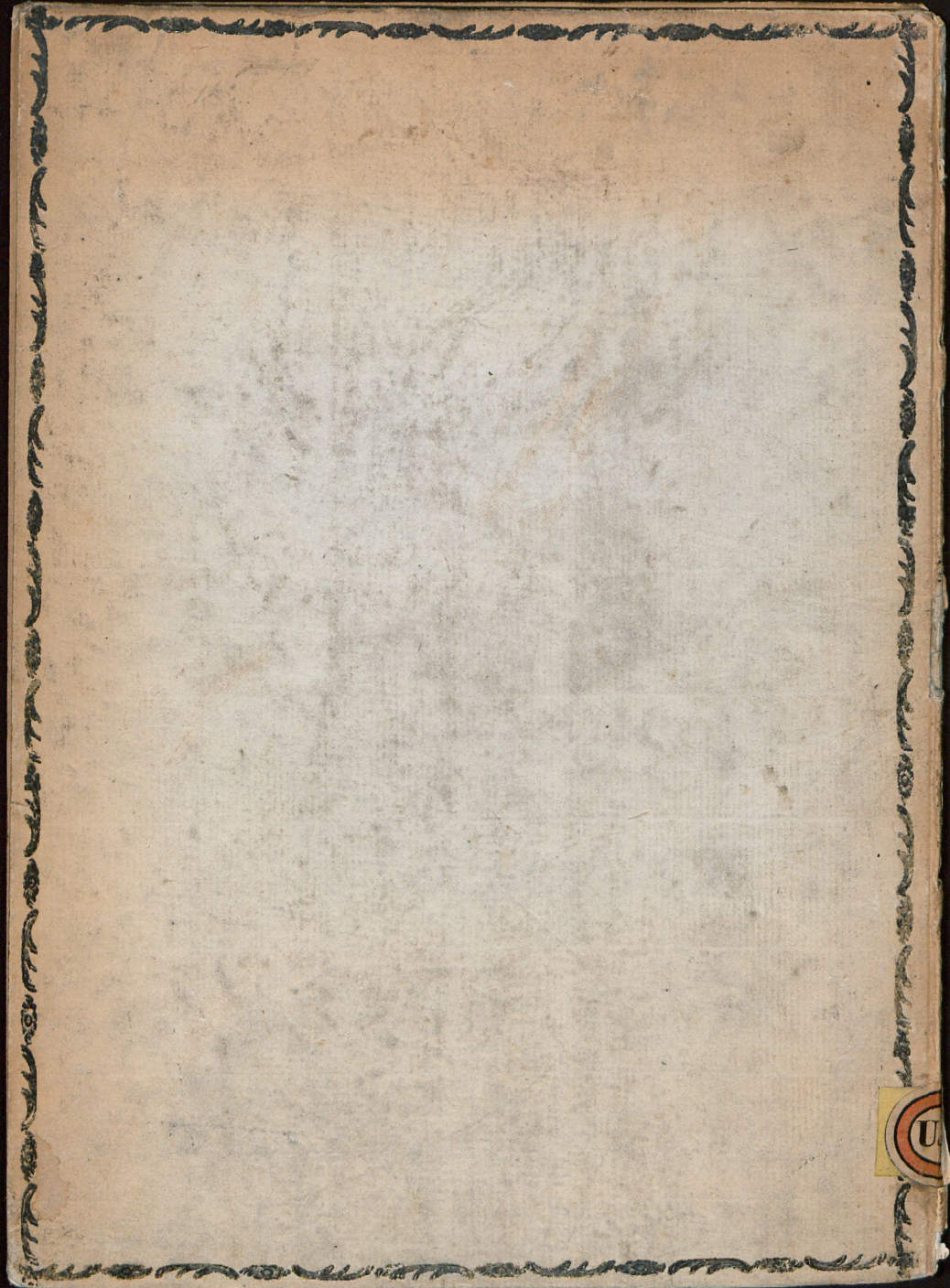
40

ULB Halle 3
005 315 859

hr

LAXITATIS ET DEBILITATIS
AETIOLOGIA.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

Q V A M

CONSENSU ET AVCTORITATE

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

PRO GRADV DOCTORIS

RITE CONSEQUENDO

SINE PRAESIDE

QVAE EST

SERENISS. ELECTORIS SAXON. GRATIA

D. XXI. NOVEMBR. A. R. S. MDCCCXCIV

H. L. Q. C.

PUBLICICE DEFENDET

CAROLVS FRIDERICVS TEMPEL

VITEBERGENSIS

MEDICINAE CANDIDATVS, PRAEFECTVRAE LIEBENWERDENSIS
ET MVEHLBERGENSIS PHYSICVS DESIGNATVS.

VITEBERGAE

LITTERIS CAROLI CHRISTIANI DÜRRII.

